

gipuzkoa

Harma tipiak ugaltzen ari

Harma tipien fabrikatzea gora eta gora joan omen da 1974.ean. Eta halaxe iraungo omen du, Banco Guipuzcoano-k azaldu duenez.

Non saltzen diren harma horik?*

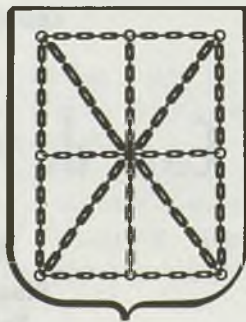
Espanian saltzen dira gehienak, hango Harmada, OTANekoen heinean* egoteko, bere harmak berritzen dabil eta. Horrekin, diotenez, harmagintza segurtaturik dago hiru urtetan.

Bereziki Espainiarako egin ohi direlako, eske oso interesgarriak ezabatu* edo baztertu beharrean aurkitu dira harmaginak. Eske biziki inportanteak etorri dira Hego Amerikatik eta arabiar lurraldeetatik. Estatu Batuek lehengo martxan iraungo dute harmak erosten.

Batzuren txarra besteren ona nola den, Astra enpresak eta bestek ez dute oraingoan zorte txarririk. Agian,* jendea hiltzeko tresnen fabrikatzeak ez du halako poz ikaragarriarik emango! Barka, bi gauza ahanter* ditut: entzuten denez, harmak ez dira hiltzeko, baizik eta auto-defentsarako edo gibelerazteko;* eta bigarrenik, diruak ez du usainik. (Joanes LEKERIKA.)

Jendaurreko elkarrizketa Eibarren

Martxoaren 4ean, asteartean,* arratseko 7 ta erdietan, Eibarko S.C.R. Arraten, jendaurreko elkarrizketa bat izanen da kazetaritzaz. Moderatzailea Luis Alberto Aranberri «Amatiño» izanen da, eta partaideak Mikel Atxaga, Xabier Kintana eta Jose Luis Lizundia. (ARMENDARITZ.)

nafarroa

Euskal pinturaren erakusketa Iruinean

Iruineko Aurrezki Kutxari esker, behinola* Donostiako «Centro de Atracción y Turismo» delakoak antolatu zuen VII. Euskal Pintura Sarirako presentatu ziren koadroak ikusi ahal izan ditugu hiriko gazteluko areto* bikainetan,* orain dela aste bete.

Txalogarriak benetan, gure hiriko Aurrezki Kutxak ia hilaibetero muntatzen dituen erakusketak. Eta txalogarria, batez

ere, azken hau, pintoreen zerrenda luzeagatik, eta, bereziki, sari honek Euskal Herrian duen garrantziagatik.

Hirurogei ta hamasei koadro izan dira, beste 482ren artean aukeratuak, eta, gainera, hauetarik hamasei saria irabazi dutenak. Tankera* eta gisa* guztietakoak: paisajeak, erretratuak, pintura abstraktuak eta hiperrealistak.

Istiluak ugari

Zakarra irten zaigu aurtengo urtearen hastapena.* Zakarra eta petrala.* Oraintsu izan ditugun istiluak* —egunkarietan biz dez ondo jakinean zaratekete,* nik uste— ia ia ixildu dira. Baina beldur naiz, laster ez ote diren bizkortuko, gaitzak lehen bezala irauten baitu, apezek oraintxe bertan darabiltzaten problemak lekuko.*

Zenbat garen Iruinean

Oraindik egun guti dela ikusi genuen geure egunkarietan zenbat garen. Segur segur, iragan urtekoa baita berri hau, 143.679 bizilagun. Eta euskaldunok, euskaraz egiten dugunok, zenbat gara? Beste nonbaiten agertzen denez, 12.000 guti gorabehera: oso guti Nafarroaren hiribururako. Ea, hemendik urte batzutara, hemen daduzkagun ikastolen fruitu mardulak ikusten ditugun! Hala biz,* eta lehen bai lehen.

Esteban AGIRRE

Disko berri bi

Columbia etxeak disko handi bat argitaratu du, «El Carnaval de San Sebastián» tituluarekin. Orotara* 14 soinu eskaintzen dizkigu disko honek, Donostiako Fanfarre Gaztelubide-k joak.

Beste diskoa CBS etxearena da, eta ihaz Bilbon egin zen Euskal Abesbatzen* I. Asteko kantuak dakartza. Hamar kantu, beste horrenbeste koralek Begoñako Basilikan emanak* eta kantatzen ziren memento berean grabatuak. Beraz, ba du balio historikorik ere. (Xabier GEREÑO.)

BARKA!

Bilboko eta atzerriko abonatuak barkamena eskatzen diegu, 290. zenbakia berandu iritsi zaielako. Postarekin zenbait puntu argitu behar izan dugu. Berrito ez ahal da gertatuko!

Mendizaleen Federazioaren kezak

Euskal Herriko Mendizaleen ihazko bileran, urriaren 20an Donostiako Herriko Etxean egindakoan, beste gauza interesgarri askoren artean, **Federación Vasco-Navarra de Montañismo** izenaren lekuan **Federación Vasca de Montañismo** izena ezartzeko komenientzia aipatu zen, nafar mendizaleek berek eskaturik, beraien ustez, orain arteko izenak nafarrei beren euskaltasuna ukatzen baitie.

Juan San Martinek, Federazioaren euskal kontseilariak, erdarazko **vasco** eta euskarazko **euskaldun** hitzen ezberdintasuna adierazi ondoren, izena euskaraz balego, problemarik ez litzatekeela sortuko esan zuen. Gauza jakina denez, nafarrek beren buruari, **lingua nauarrorum**-ez ari direnean, **euskaldun** esaten diote; eta gisa* horretan, **Euskal Herriko Mendizaleen Federazioa** deitu beharko litzateke. Katalanek beren erakundeei* beti katalanezko izena ezartzen dieten artean, euskaldunok, honetan ere apartak izan eta, erdaraz jartzen diegu geureei.

Oso txalogarri deritzogu nafar mendizaleen proposamenduari, eta are hobeki San Martinenari. Hemen ere, dakusagunez,* erdarak banatzen gaituen lekuan, euskarak, aldiz, elkartzen. Ea, bada, noiz agertzen den **Euskal Herriko Mendizaleen Federazioa** delakoa, bere izena behar eta merezi bezala ipinita. (ARMENDARITZ.)

Zergatik ez dakigularik?

Hemengo egunkarietan letra molde handiz idatzita ikusi ahal izan dugunez, Ipar Euskal Herriko enpresei kontrol gogorrak egin zaizkie berrikitan. Hamar bat enpresa izan dira horren* **gogor** hartuak. Ekonomia eta Finantzazko Azterketarako Brigada Nazionala enkargatu da lan horretaz.

Harriztekorik ez dago deus,* orain arte idatzi dugun horretan. Kontrola? Bidezko* da hori, hemen eta edonon. Baina zeintzu* izan dira kontrolatuak? Normaltasuna hementxe galtzen da, ez baitira erizpide* oso ekonomikoak, hor ibili direnak. Kontrolatuak izan direnak, merkatal* harremanak hegoaldekoekin batipat* daduzkatenak eta hegoaldeetik ihesi joandakoak langile bezala hartzen dituztenak izan dira.

Zer adierazten du kontrol modu honek? Guk ez dakigu. Iparraldetik argirik etorriko ahal zaigu? (Joanes LEKERIKA.)

Kontrol berriak

Goardia Zibilak kontrol berriak jarri behar omen ditu (edo jarri omen ditu) kaminoetan. Madrileko ABC egunkariak eman zuen horren berri.

Efikaziaren bila doa Goardia Zibila. Sistema horrekin ez omen dago ihes egiterik. STOP delakora ~ eginez iristen* da norbait, hots,* abiada tipian. Eta, ihes egiteko tentazioa etorrira ere, aurreraxeago gurpilak* zulatzeke beste sistema bat nola dagoen, gurpilen haizearekin batera husten dira tentazioak ere. Egunkarietan, fotografia eta guzti agertu da sistema iraultzaile hori.

Barcelonako «La Vanguardia» egunkariak dakarrenez, Euskal Herrian hasiko dira sistema aurreratu honekin. Behe aldera geroago eramango dute. (Joanes LEKERIKA.)

Muga legeak eta «El Diario Vasco»

Editorial interesgarri bat irakurri dut berrikitan (75-2-13) Donostiako «El Diario Vasco» deitu egunkarian. Muga arazoa aipatzen du.

Informazio eta Turismoko Ministergoak emandako datuen arabera,* azken hazilean,* ihazleheneko* hilabete berean baino 40 % frantses gutiago etorri da mugaren honaindira. Ekonomiazko eta osterantzeko* arrazoin guztien gaitetik, Madrileko Gobernuak hartutako erabakia dago, hots, frantsesek ere aurrerantzean pasaportea beharko zutelara, muga pasatzeko. Frantziak bi euskaldunen estradizioa eman ez zuelako, Madrileko Gobernuak haserretu egin zen.

Baina haserre hori gure buru eta etxearen kaltetan izan da. Hori dio «El Diario Vasco»k. Gure ekonomiaren aurka joan da. Frantses asko pasatzen da pasatu ere, edo dendetan erosteko, edo bazkaltzeko; edo astia emateko. Gure saltokiek eta Donostiako Parte Zaharrak batez ere hauteman* omen dute beherakada hori. Muga ondoko herri zenbait ofizialki kexatu da Gobernuaren aurrean.

Gertatu dena, zera da, pasaportearekin pasatzera behartzean, jende asko iragan ezinik gelditu dela, pasaportetik gabe.* Frantses batek ez du horren premiarik Europar Batasuneko mugetan barrena ibiltzeko. Lehen, Espainiarekin ere ba zen holako akordiorik.

Bost axola zait niri, pasaportea erabiltzera frantsesak behartzea. Baina honek beste arazo bat planteatzen du. «El Diario Vasco»k dioenez, identitate txartela edukitzea ez ahal da aski? Eta berori mugan erakustea zergatik ez da nahiko?

Beldur naiz, pasaportea ba ote den, portaera on ala txarraren arabera eman edo ken daitekeen zerbait, eta ez, herri batetako seme izateagatik, norbaiti berez dagoen zerbait. Pasaportea ez da saria, eskubidea baizik. (Joanes LEKERIKA.)

Homologazio beharra

Euskal kulturak duen eragozpen haundienetako bat homologazio zentzurik eza dela esanen nuke. Honekin esan nahi dut, etxeko arazoak epaitzerakoan, inguruan gertatzen direnekin eta erabiltzen diren neurriekin parekatu beharra dugula, eta ez, maiz* egiten dugunez, etxerako (eta ez inorako) balio duten badaezpadako* patroiekin. Mitxelenak berak ere, oraintsu, etxe inguruko diru faltasuz zerbait esan du eta arrazoi osoaz.

Zer den normala eta zer den ona erabakitzeke, ondo kontuan hartu beharko genuke, munduko beste herriek «normal»tzat eta «on»tzat zer hartzen duten, beti Mediterrania topatzen ibil ez gaitzen.

Nonbaitetik behar eta has gaitzen politikaz. Espainian edo Frantzia pertsona edo alderdi oso batek bere burua katolikoa, apostolular eta erromatartzat baldin

badaduka, ez du inork horretaz dudarik egiten: hori alderdi eskuindar bat da; eta ezkerraldeko lagun edo alderdi guztiak, bere alderdikoak ez direlako, «kanpoko kontsignen pean» eta «eznazional'tzat jotzen baditu, holakoak edozeinek faxistatztat hartzen ditu. Euskal Herrion, ordea, nik ez dakit zergatik, Europako beste edozein herritarako balio duen logikaz baliatuz, horrela egiten duena, «espainolista»tzat jotzen da (= jotzen dute atakatuak).

Espainiako legeen barruan gobernuko jaun batzu* publikoki eta neurri batetaraino atakatzea zilegi* baldin bada, neronek ez dakusat* zergatik euskal barrution are* zentsura hertsia batez baliatu behar dugunik euskaldunok, geure arteko kontuak esateko.

Oi baina! erantzunen dit norbaitek, Euskal Herriaren egoera besterik da. **Basque Country is different, noski, that is the question!** Baina horrek, azken batez, gure kultur eta zibilizazio egoera mesetakoena baino exkaxagoa dela adieraziko luke, hots,* normalki gutariko inork onhartuko ez lukeen zerbait. Gainera, ahanzkor ez bagara, antzeko leloak* entzun ditugu —eta orain askotxo ez dela— Espainiako eskuin muturrekoengandik, alderdi politiko legezkorik eza diferentzitasun horregatik justifikatzeko. Ezberdintasun hori aipatzen den bakoitzean, Euskal Herria, jasaten* dituen baldintzen kontzientziaz egon arren, ez dela herri normal bat, euskaldunok lagun anormal batzu garela esan nahi dela iruditzen zait. Horretaz, jakina, ez dagoke hor inolako homologaziorik.

Kultur alorrean ere berdin. Inori ez zaio bururatzen,

kasu,* Burgosko artzain bat, amaren bularretik erdara oso ongi dakiela eta, osterantzeko* estudiorik gabe, haurrei eskolak emateko kondizioan dagoenik. Guadalajarako apez jaun errespetagarri bat, igandero sermoiak, egiten dituelako, erdal liturgi textugintzan aritzeko egoeran dagoenik ere ez, eta, oraindik gutiago, Real Academia Española linguistekin hizkuntz polemikatan ihardukitzeko gaitasuna duenik. Eta hori guztiori, Espainian, Frantzia, Alemanian edo Egipton zentzu komunak dioen gauza izan arren, Euskal Herri **different** honetan ez da egiaztat hartzen, eta bizikletasaltzaileek pedagogiaz, apezek linguistikaz, eta baserritarrek literaturaz parra parra hitz egiten ikustea eguneroko ogia bezain komuna da. Mao burkideak* oraindik lortu ez duen kultur iraultza ametzeko bat dateke,* segur aski,* gurea.

Ez zekien euskara ikasi ondoren, bere eguneroko bizitzan, etxean eta lagunekin, euskara hutsean ari den bat, artikulua, liburuak, poemak, hitzaldiak eta abar egiten dituen, ikastolaren alde su eta ke dabilena, zenbaitzuren idolo edo eta hastapen* sakratuen adoratzaile ez bada, automatikoki ez dute «euskaldun»tzat jotzen. Aitortezinezko asmu* zital eta ezkutuen peko* morroia dateke halakoa, euskará «despistatzeko» ikasi duke, eta bere bizitza osoa fariseukeria hutsa dateke. Urliá* jauna, ordea, euskara ikasten sekula saiatu ez arren, ikastolatarako edo euskal kulturarako inoiz pelat* bat eman ez badu ere, kopa batzu edan ondoren errituzko* deihadarrek botatzen omen dituelako eta bere bihotz gartsuaren sakonaren sakonean halako izen batzu sentitzen omen

**Gaurkoa zarenorri
guk ezer eskaintzean,
biharko emakumeari ere
ari gara eskaintzen.**

Laguntza berriak
zuri ematean,
zure nekeak, zure kezka zaharrak
dihardugu arintzen.

Berriak dira,
zuretzat ditugun asmoak:
onhartzten zailtxoak beharbada,
guztiontzat baitira berriak.

Baina zein ederra den pentsatzea,
gaurko urrats zailok
aurrera gaitzuztela bideratzen,
biharko digutela
bidea urratzen!

Emakumearen Bankua.
Gaurkoa eta Biharkoa.

BANCO DE BILBAO

dituelako, aldiz,* publikoki euskaltzale porrokatutzat hartua da.

Pertsona batek inoiz oker bat egiten badu, saildu eta idolo sakratuen kontrakoa baldin bada, aurretik egindako zortzi mila milioi merituak batera galtzen ditu, behialako* doktrinan bekatu mortalekin gertatzen zela irakasten zitzaigunez. Inoiz deus* egin ez duenak, ordea, ez duke sekula bere izen on tradizionala galtzeko perilik.*

Eskuineko abertzale klasikoak, Madrileraz gaztelau eskuin zein ezkerrean mintzatzen baldin bada, ez digu harreman horiez ezer esan behar; baina, hala ere, ez duke horregatik batere laidorik* hartuko bere zintzotasunean. Ai, baina, euskaldun ezkertiar bat, kalean gaztelau ezkertiar bat topa eta horrekin mintzatu dela ikusiz gero!, zer ez dugu orduan asmatuko hartaz? Zernolako harreman susmagarririk erabiliko ez ote zuten elkarren artean?

Spainolez norbaitek **taverna, ze bende, parlalejos, pescadoría, revajaz, edo arriba Ezpañoleda sueltamente** esan edo eskribuz ezarriko balitu, edozeinek esanen luke, horik* eskribatu dituen, biotarik bat, ezjakin bat edo kopetatik ez dabilela oso sano. Euskaraz, **urrutizkiñ, atxa alai** (uler bedi «la Peña alegre», «klub alai», halebria*), **ikusgarri** (r pikordunaz), **beratzeak** (uler bedi «beherape-nak»), **ikastola'ko adizkideak** (u. b. «ikastolaren adizkideak»), **ikastaro unibertsitariak** (u. b. «unibertsital ikastaroak»), **euzko lutelestia, ozo ondo eroztenda** (sic), **euzkera** eta gisa* honetako perla preziatuak maiz ikusten ditugun arren, ofizial ez den hizkuntza batetan oker horik —jendeak zuzentzeko kriteriorik ezaz— erdaraz baino mila bider haundiagoak direla uste izan arren, jende askok, aldiz, «gizaixoe euskaraz egitean erakusten duten borondate ona» aski eta sobera* dela uste dute.

Itsua ez denak, jakina, ba dakusa,* demokrazi eta elkarren errespeturako hastapenek,* leku guztietan berdina izan arren, denboraldi batez egoera berezi batzutan aplikazio ezberdina eduki dezaketela. Horretan guztiok akort gaude; baina herriaren anormaltasuna beti atxakiaztat hartu eta erabateko* aplikazio osoa etengabeki luza edo eta demokrazi eta errespetu hastapenak berak ukatzea, aldiz, oso gauza ezberdina da.

Gu ere beste herrien normaltasunera iritsiko* ez garen bitartean, noski, ez dagoke* dudarik: gure Herriak guztiz aparta izaten segituko du. (Xabier KINTANA.)

«Kriselu» editoriala

LUReko abonatuak jasoa* dute eskutitz bat, non eta adierazten zaien, aurrerantzean KRISELU izenarekin agertuko direla aintzinako LUR ekipokoek eginik eskuratzen zituzten liburua. Pentsaturik, ordea, abonatuak ez direnei ere interesgarri izanen zaiela gure berri jaitea, eta ANAITASUNAKO zuzendariaren gonbite* eskergarriari erantzunez, gogoz ihardesten* diet Torrealdai jaunak eginikako galderei. Abisu eman behar dut, ordea, erantzun pertsonal bat dela, eta nire esanaldiek ez dituztela KRISELUko ene lagunak engaia* erazten.

KRISELU, LURen jarraipen soila ahal* da? Bai eta ez. Zeren LUR ekipoko bi lagunek ez baitute editorial berriaren parterik hartzen. LUReko beste guztiok eginahal berri honetan jarraitzen dugu, eta zenbait lagun berri ere ba dugu. Gure artean gertatu dena, zera da: halebria,* joan den urtean LUR editoriala gelditzeko bidean egon zela, eta hango guztiok ez zutela garbi ikusten editorialaren jarraipena. Egun* KRISELU osatzen dugunok, ordea, garbi ikusi genuen jarraitu beharra, nahiz eta horretarako beste izen batez baliatu beharra izan: KRISELU izenaz, hain zuzen. Oroituko zarete, noski,

euskal editorial berrien bolada* KRISELU izenarekin hasi zela 1968. urtean, eta Gabriel Arestiren eskutik, hain zuzen. Ez da izen berria, beraz.

Bestalde, geure eskutitzean, aurreko zenbait erru* aipatzen dugu: presa eta herstura, halebria. Ithazko denborarik gehiena aurreko hamar urte hauen azterketa kritiko bat egiten iragan dugu (geure lanaren ondorioak liburu batetan ateratzeko asmoa ba dugu). Azterketa horrek animatu gaitu, gehienbat, geure eginahaletan jarraitzera; eta horretarako premiako izan zaigu zenbait zehaztasun kritiko egitea. Euskaldunok presaka erabili ditugu azken hamar urte hauk,* lar presaka agian.* Euskara batuaren habeak lehiatuki jaso* beharrezkoak ziren; euskara moderno baten lehen urratsak* berehala eman beharrezkoak ziren: presaren presa genuen eta laster ibili beharra. Presa horren ondorioz, hainbat idazle popular eta autodidakta jator ikusten dugu gaur, bide ertzean* gelditurik. Une honetan, hainbat jende marginaturik gelditu da; eta bidegabea litzateke inori plaza ukatzea. Zentzu honetan, pauso bat atzera eman beharra ikusi dugu, ondorengo bi pausoak ondo emateko.

Hersturaren kontua ere aipatzen genuen geure gutunean.* Dakidanez, ez zaio inori LUReko aterik hertsia;* baina agian norbait uxatu dugu geure jarrerarekin.* Eta hemen marginazio kontua ere aipatu behar dut. Inoiz, marginaturik sentitu izan gara geure lanean, eta ez gara hemen galdezka hasiko lehenengo harria nork bota zuen. Marginaturik sentitu gara, bai, eta bakarrik, inoiz (gaitza da idazlearen bakartatea). Ez da harritzekoa, beraz, geure marginazioaren ondorioz (ate asko hertsia izan zaigu, publizitate kontuan bertan) agresiboki ere jokatu izan badugu. Eta ez dut hemen geure burua xuritu* nahi —oso gauza guttiz damutzen gara—; baina esan behar dut nola guk idazten jarraitu dugun eta jarraituko dugun, euskara odolean dugulako eta Euskal Herria salborik* nahi dugulako..., zenbaitetan abertzale izateko ohorea eta eskubidea ere ukatu zaigun arren esamesa* eta etiketa gaiztoen izenean. Gure lana hor dago, eta juzga gaitzatela geure lanaren arabera.*

Bestalde, esan nahi dut, editorial berezi bat izan dela LUR editoriala, eta berezia izateko asmoa duela KRISELUk ere. Gazteak gara, ezkerreko, abertzale, kritiko; eta oso kezkatuak gaude biharko eta gaurko geure Euskal Herriaren egoera sozialaz; hor ikusten dugu geure berezitasuna eta batasuna. Bestalde, gure eginahalak literaturaren indartzearen atzetik joan dira, zeren* oso garrantzizkoa ikusten baitugu geure literaturaren azkartzea,* datozen belaunaldiek* ukan ez dezaten gureak ukan duen eskasia eta probrezia. Euskal editorialen espezializazio behar bat ere ikusten da. Entseiuak argitaratuko ditugu, baina batipat* literaturari ekinen gaitzazkio, eta literatur prosaren hedaketari* batez ere.

Gure irakurlekoa ezkerrean dago, eta hangoentzat idazten dugu guk. Geure liburuetan erabili ditugun eta erabiliko ditugun gai eta formek eraberritze bat suposa lezaten nahi genuke, euskal kulturaren arloan. Bestalde, zabala eta etenduraz bete agertzen zaigu delako ezker hori. Batasunaren hazia erein nahi genuke, eta ez ghetto eta kapera* ttipiena.

Aipaturiko eskutitzean, «boletin» bat argitaratzeko asmoa ere aipatzen genuen. Euskal kazetaritzaren mugak eta mugaketak ezagunak zaizkigu; eta horren erreparatzeko nahi genuke zerbait egin, literatur kritikaren aldetik bederen.* Ez dakigu oraingo, delako gure «boletin» hori zenbateraino gazeta formal bat bilaka* erazi ahal izanen dugun. Guri ez zaigu gogorik falta ez eta borondaterik; baina horren lortzea gure abonatuak* ugaritzean eta berauek emanen diguten babesean egonen da. Lege arazoak ba dira, asmo hori aurrera eramateko; baina bai diru arazoak ere. Eta, diru kontua aipatu dudanez, esan nahi dut nola KRISELU bere abonatuak gain bakarrik sostengatzen den. Beraz, geure lan eta asmoekin aurrera jarraitzeko, abonatuak behar ditugu, beren abonamendu eta babesarekin lagunduko gaituzten abonatuak.

Horra, bada, zertan garen, hain jaio berri eta hain zahar den KRISELU editorialarekin. (Luis HARANBURU-ALTUNA.)

KRISELU editorialak aurten argitaratuko dituen liburuen zerrenda:

1. I. SARASOLA: Txillardegi eta Saizarbitoriaren nobelagintza.
2. P. URKIZU: Sekulorum sekulotan (nobela).
3. J. ZULAIKA: Adamen poema amaigabea (poema).
4. X. GEREÑO: Andereño (nobela).
5. DEBAKO KOMISIOAK: Kosta nuklearra.
6. R. SAIZARBITORIA: Ai Jesus edo Jesus, Mari eta Jose (nobela).
7. L. HARANBURU-ALTUNA: Zera eta beste (nobela ttipiak).
8. G. ARESTI: Ipuinak.
9. M. ARREGI: Bizitzaren persianak (poemak).
10. I. SARASOLA: Euskara urbanoa (entseia).
11. J. MIRANDE: Poemak (A. Eguzkitzak gertaturikoa, beronen hitzaurrearekin).
12. EKIPOAN: Bilinguismoaz (diglosiaren pean).

Helbidea: Editorial KRISELU. Alameda Calvo Sotelo. Apartado 550. Tel. 413885. San Sebastián.

Zer gertatzen da «Andima Ibinagabeitia Saria»rekin?

«Andima Ibinagabeitia Saria», USAko 1.000 dolarretakoa halegia,* aski ezaguna izan zen, duela zenbait urte, euskaldunen artean. Gaur, «Ur-iturri» delakoak dioskunez, nahi baino motelago dago. Gaia aldatu beharra izan du, inkesta* baten bidez idazleek berek erabakia izan arren. Emandako hitzari, behar zen leialtasunarekin eusten* ez dugu jakin agian.* Ea bizi berri bat, arnasa* berri bat ematen zaion; hori da behintzat antolatzaileen nahikundea.

Hona zer idatzi digun «Ur-iturri» horrek:

Sari hori, euskaldun talde batek antolatua izan zen Venezuelen Andima Ibinagabeitia zenaren ohorez, eta beronek euskarari zion maitasunak bizirik iraun zezan guregan. Horretarako, Sariaren gaia, euskal idazleen artean egin zèn inkesta baten bidez aukeratua izan zen, eta hain zuzen euskal irakaskuntzarako textuak hautetsi ziren.

Harez gero, zenbait aldakuntza gertatu da gure artean, eta batez ere euskal ikastolei buruz, jadanik* talde batzu textu horik* preparatzen ari zirelarik. Horregatik, ihazko «Andima Ibinagabeitia Saria»ren gaia aldatua izan zen, **saiakera libre**a aukeratuz. Egia da izan, aldaketa horren berria azken orduan emana izan zela, eta nahi izan zèn indar eta berezitasunik gabe nonbait. Horregatik ez du erantzun handirik eduki.

Sari antolatzaileak kezkatu aurkitzen dira, beraz, erantzun hain makal eta indargabe honegatik, eta ez dakite zer egin edo nola joka, behar zaion garra eta bertasuna emateko.

USAko 1.000 dolarrek ez ote dute deikortasunik, Sari hau gogortzeko? Edo eta berrehun bat horrialdetako lana, gehiegizkoa ote?

Antolatzaileen ustez, ez dago zalantzarik horretaz. Saria ez da txarra, ez eta neurritz gainekoa ere. Zabalkundearen falta da nonbait Sari horren akats bakarra.

Zabalkunderik eza edo publizitate faltagatik baldin bada, honekin eta holako beste agerpen batzurekin erabakita legoke akatsa. Ez dadila sakonagoko gaitzik izan. Sendagaitzik ez dago, hala ere.

Antolatzaileak erabat* dira entzunkorrek: irekirik daude, ideia eta azterkuntza berrien zain. Venezuela urrundago eta, hona hemen, haiek eman diguten hemengo helbidea:

Jon M. Urresti
Avda. Madariaga, 5 bis, 6.º C
Bilbao-14

Liburu berriak

1. KORTADI, Edorta:
«Artegintza, artista, gizartea»
Gero, Bilbo, 1974.

Begi bistan dago, azken urte hauetan nola hedatu* den entseiugintza euskal literaturan; eta, horri esker, euskara teknifikatu bat moldatzen ari gara. Bere entseiu honekin Edorta Kortadik gai berri bat ukitzen* du euskaraz; eta nahiz eta liburua irakurle arruntarentzat* astuna izan, ba dagoke* gogoz irakurriko duenik.

Artista batek, zerbait sortzen duenean, nola egin behar du? «Hortxe berean hasten da artelanaren eta ikuslearen arte-

ko solas, mintzo edo elkarrizketa isil hori. Hortxe hasten da artegintzaren misteriorik sakonena: bere komunikabidea; arte-lana zenbat eta urrunago, hainbat eta zailago gertatzen da komunikabidea» (22. hor.). Kontsidera daitekea* idazlea artista bezala? Horrela baldin bada, idazleak irakurlearengandik hurbil egon behar luke, hark eskaintzen dion artelana, hots* liburua, honek uler dezan. Zorigaitzez, idazle askori ahanztu egiten zaio egia hori.

Aurrerago, Kortadik beste berezitasun bat eskatzen dio artelanari: «Arte gure kulturaren agerpen argia da, etniko, politiko, ekonomiazko, erlijiozko... faktoretan finkatzen den nazionalitatearena» (74. hor.). Beraz, erdaraz idazten duen euskal idazleak ez du euskal kultura egiten, sasi euskal kultura baizik.

Autoen leihoetan ezartzeko

ANAITASUNA

txartelak,

salgai, 10na pezetatan, gure bulegoan.

Pelota, 4. Bilbao-5.

Askok nagikeriagatik ukatzen dute euskara batua. «Geure adinean* hasi behar ote dugu euskara batua ikasten» galdetzen digute. «Desafioa jaurtirik da. Agian,* heziketa* betikorraren beharra dugu, gezurraren baitan eta faltsian ez erortzeko*; eta, maiz* askotan, artearen bidez hartzen ahal da hori, baldin eta egiazkoa bada eta bizitzatik aski* hurbil badabil» (80. hor.). Beraz, hezkuntza iraunkorra proposatzen digu Kortadik, beti fleitean* egoteko.

Beste pasarte hau ere oso garrantzizkoa da: «Ez da, beraz, mintzaira behehitu beharrik, herriak adi dezan. Herria da lagundu behar dena, artearen mailara hel dadin. Eta guztion egitekoa da, behar den medioz borroka egitea, herriaren jasokuntza gerta dadin» (92. hor.).

Artearen kalitateaz hau dio: «Ikus lekuko egungo artegin-tzaren eremuan* komunista herriak. Erdizkako kalitatea du... Ez daiteke iraultza merkeak eginaz ibil. Edozein eremutan delarik ere, serioski behar da iraultza egin» (93. hor.).

Oso interesgarria da «Ez da jokabide neutralik» tituludun atala, berba hauekin amaitzen dena: «Horregatik esaten genuen hasieran: ez dela jokabide neutralik, artistak, bere obra dela medio, joko bat egiten duela beti, egiaren ala gezurraren aldeko joko» (95. hor.).

«Asmamenaren premia»z esaten duena ere oso interesgarria da. Nor da poeta? Aski dea* poesiak egitea, poeta izena ezartzeko? Hona hemen zer dioten honetaz Edorta Kortadik, Rilke-ri jarraikiz: «Poema baten kalitateak ez du deus* esan nahi. Poeta da, lan koxkorragoak egin arren, poesiarik egin gabeen ezin bizi daitekeena. Eta, bestalde, ba dela artistarik, bere obra sakon eta miresgarri izan arren, inoiz poeta izango ez dena, ez hitzez, ez eta pintzelez» (109. hor.).

Artelan batzu* beste batzu baino gehiago heltzen dira gugana. Zergatik? «Adigarri izateko moduan, guk bizi ditugun sentimenduak espresatzen dituenen, berehala sintonizatzen du gure izpirituak artistarenarekin. Artelana hunkipena* da, irudi bilakaturik*» (126. hor.).

Amaitzeko, esan dezagun, liburua hainbat irudiz apainduri datorrela, eta haietarik asko Kortadik berak eginak direla. (Xabier GERENO.)

2. GARATE, Gotzon:

«Marx y los nacionalismos separatistas».
Distribuidora San Miguel, Bilbao, 1974.

Gotzon Garatek bere lehenbiziko erdal liburua eskaini digu. Obra hau, orain dela bi urte euskaraz argitaratu zuen «Marx eta Nazioa»ren itzulpena da, zenbait gauzatan —askotan— gehitua eta alemanezko testu jatorretatik erdaratutako aipamen ugariz osatua.

Erdaraz argitaratze honek, jakina, dibulgazio kutsu nabari* bat du, euskaraz ez dakiten herritarrengana ere, marxismoaren gurasoek nazioez zer pentsatzen zuten helerazteko.

Gotzonek —aleman ongi daki eta— Marx eta Engelsen obrak lehen eskuz ezagutzen ditu, eta datu oso argigarriak dakartza bere lan honetan, serioski eginik. Pentsalari aleman biok nazioaz zuten eritzia zein zen eta berorien oportunitatea zernolako zen ezagutu nahi dutenek —eta berau guztiok ezagutu behar genuke—, ba dute (ba dugu) hor liburu estimagarri bat.

Beldur gara, ordea, obra hori nolabaiteko alderdikieriaz egin ez ote den. Tituluak dionetik, liburuaren funtsa,* Marxek nazioaz zituén eritzia ematea da. Horrez gainera, baina, Engelsenak ere ematen zaizkigu, puntu batetaraino Marxenak bezalakoxeak zirenak. Logikoa, beraz. Hain logiko ez dakusaguna,* ordea, beste hau da, Marxen garaiko marxismoa eta gaurko marxismoa, besterik gabe, gauza berbera bailiren* presentatzea, hitzaurrean nola edo hala egin nahi denez.

Marx eta Engelsen jarrera* horik,* garaiko giroan hartuak,

erabat* aldatu zituzten marxismo bizi eta historikoari iraupena eman zioten Lenin eta Stalin burkideek.* Berauek nazioez esandakoak, iragaitzaz* aipatuak izan arren, ez dira inondik ere azaltzen; eta, ondorioz, ba dirudi liburu horren azken helburua haxe dela, euskaldunok, geure herria maite badugu behintzat, ezin dezakegula gu ukatzen gaituen marxismoa onhar. Ez da esaten, ordea, Marxen beraren ideia partikular hori dela onhar-tezinezkoa, baizik eta marxismoa bera, egungo Sobietar Errepublikan Sozialisten Batasunean (SESBen) eta Txinan dagoena aipatzen baita.

Horretaz, puntutxo pare bat ukitu* nahi genuke. Aho zabalik utzi gaitu Garatek —eta zinez* beragan ez genuen gisa* horretako laprastadarik* espero—, 242 milioi bizilagun omen dituen Errusia eta 760 milioi omen dituen Txina «bi nazio handi» (sic) direla esatean. Harrigarria da, noski, nazio eta nazionalitatez liburu bat egin duena ez konturatzea, Errusia, SESBen dauden nazio eta errepublika ugarietako bat dela, eta haren populazioa, oker ez banago, osoaren % 50era heltzen ez dela. Errusia (Rossia) tsarren garaiko izen inperial bat zen, eta egungoa, aldiz, Sobietar Errepublika Sozialisten Batasuna (Sojuz Sovjetskikh Sotsialitixeskikh Respublik). Eta orobat* esan genezake Txinaz.

Ez dezala inork pentsa, horregatik, SESBeko gaurko gobernu agintari eta burokratiko horren aldeko defendatzaile itsuak garenik. Ez eta guttiagorik ere! Ondoei dakigu zernolako abusuak gertatu eta gertatzen diren Moldavian, Baltikoko errepubliketan eta beste lurralde askotan. Baina egia aitortzeak ezertara behartzen bagaitu, alde bietara egiten gaitu; eta gaurko errepublika sozialistetan nazioek dituzten eskubideak «guk nahi adinakoak*» ez baldin badira ere, aitortu behar dugu, halaber,* UNESCOren nazional eskubideak, hala ere, ondoenik betetzen diren tokiak, hain zuzen, marxismo-leninismoaren ideia galgarrien azpian dauden Estatuok direla.

Horretaz,* Garatek frogatu* beharko lukeena zera da, Estatu kapitalistetan dauden nazional minoritateak Estatu sozialistekoak baino hobeki trataturik daudela, bitzuotatik* onena —edo hain txarra ez dena— aukeratzen jakin genezan.

Diogun, azkenez, hitz bi argitaratzaileez. Interes ezberdinak maiz* gurutza daitezke munduon; eta marxismoa batzuzentzat erlijio ukatzaile bada, beste batzuzentzat eskuindar politika jakin baten kontra doakien zerbait dateke.* Gisa* da, beraz, gogaidetasunaren arauera* lagunak elkarrekin biltzea, eta hori Espainiako Gobernuak berak, nolabaiteko neurrian* behintzat, legez ere onhartu berri digu. Noski, nork bere eritzien aldeko lana egiteko eskubidea du; eta ez dirudi, inondikan ere, ideologia batzuzakoei marxismoaren apologia egitea eska dakiekenik. (Xabier KINTANA.)

**ELAIS ALAI
YURRE**

DANTZATOKI GOXOA Igandez ta jai egunez: 6 tatic 10.ra
Astegunez: 7. tatic 10 ra.

SOINU KOADROFONIKOA

KAFETEGI **AMALUR** RESTAURANTA